

Іменникове, ад'єктивне та адвербіальне лексико-семантичні мікрополя вихваляння у сучасній англійській мові

Роботу виконано на кафедрі іноземних мов природничо-математичних спеціальностей ВНУ ім. Лесі Українки

Статтю присвячено аналізу лексико-семантичних мікрополів іменників, прикметників та прислівників, що реалізують значення вихваляння. Аналіз здійснено на основі лексикографічних джерел.

Ключові слова: лексико-семантичне мікрополе, домінанта, кваліфікативна сема.

Гончар К. Л. Именное, адъективное и адвербиальное лексико-семантические микрополя хвастовства в современном английском языке. Стаття посвящена анализу лексико-семантических микрополей имен существительных, прилагательных и наречий, которые реализуют значение хвастовства. Анализ проводится на основе лексикографических источников.

Ключевые слова: лексико-семантическое микрополе, доминанта, кваліфікативная сема.

Gonchar K. L. Noun, Adjectival and Adverbial Lexico-Semantic Microfields of Boasting in Modern English. The article deals with the analysis of lexico-semantic microfields of nouns, adjectives and adverbs with the meaning of boasting. The research is based on the analysis of the lexicographical sources.

Key words: lexico-semantic microfield, dominant component, qualifying seme.

Постановка наукової проблеми та її значення. Основний зміст підходів до аналізу та опису лексичної семантики полягає в тому, що поступово утверджувався системний погляд на значення слів, виражений у польовому структуруванні лексики [1; 2; 3; 6; 7]. Одним із провідних понять сучасної лінгвістики є лексико-семантичне поле, яке трактується як сукупність мовних (головне лексичних) одиниць, об'єднаних спільністю змісту (іноді також спільністю формальних показників), і тих, що відображають понятійну, наочну або функціональну схожість явищ, що позначаються [5]. У нашому дослідженні під **лексико-семантичним полем** ми розуміємо певним способом організовану сукупність лексичних одиниць або їхніх лексико-семантичних варіантів (далі – ЛСВ), що належать до різних частин мови та виражені лексико-граматичними класами, об'єднані спільністю вираження одного поняття і мають польову організацію [4, 47].

Об'єктом аналізу ми обрали іменники, прикметники та прислівники, що реалізують значення “вихваляння” у сучасній англійській мові й утворюють окремі мікрополя у складі лексико-семантичного макрополя вихваляння.

Мета статті полягає в описі іменникових, прикметникових та прислівникових лексем зі значенням вихваляння в термінах лексико-семантичного поля.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Макрополе вихваляння утворюється накладанням одне на одне частиномовних мікрополів, які мають єдину ядро-периферійну структуру й наповнюють досліджуване лексико-семантичне макрополе вихваляння категоріально детермінованими значеннями. Основною категоріальною ознакою іменників є предметність, тому вони представляють вихваляння як субстантивне значення. Домінантою лексико-семантичного *іменникового* мікрополя вихваляння є віддієслівний іменник *boast*, *n* – ЛСВ₁ *an expression of ostentation, pride, or vanity; a bragging; ЛСВ₂ the cause of boasting; the occasion of pride, vanity, or laudable exultation – хвастощі, похвальба*, який походить від ядра досліджуваного макрополя *to boast*. Іменники приядерної зони цього мікрополя визначаються через ядерний іменник *boast* та його деривати (*boastfulness, boasting*): *blow*, *n* – ЛСВ₆ *a inflated speech; boastfulness; brag; bounce*, *n* – *a boast; a bluster; a bold lie [Brit]; brag*, *n* – ЛСВ₁ *a boast or boasting; braggadocio*, *n* – *vain boasting; ostentatious pretension; fanfaronade*, *n* – *boasting talk or showy action; bluster; gasconade*, *n* – *boastful or blustering talk; jactitation*, *n* – ЛСВ₂ *a false boast or false statement that causes harm to*

another person; **rodomontade**, *n* – vain boasting or bragging, arrogant boasting or blustering ranting talk; **vapor**, *n* – boastful or extravagant talk or behavior; **vaunt**, *n* – boast, brag [WNUUD; OALDCE].

Усі вищезгадані іменники віддієслівні, мають процесуальний характер та називають дію вихваляння. Семантична структура наведених лексем містить диференційні семи, які засвідчують особливості вихваляння, а саме “зухвала поведінка” (*blustering talk; blustering ranting talk; a false boast or false statement that causes harm to another person etc.*), “ногорда, зарозумілість” (*ostentatious pretension, arrogant boasting etc.*). Більшість проаналізованих іменників у своїх дефініціях містить експлікацію вербального вихваляння (*boasting; boastful talk, inflated speech etc.*)

До приядерної зони іменникового мікрополя вихваляння також належать лексеми, у семантичній структурі яких міститься кваліфікативна сема “суб’єкт вихваляння”, тобто вони означають особу, яка вихваляється. Більшість іменників цієї групи утворені за допомогою дериваційних суфіксів **-er**, **-ist**, лексико-граматичне значення яких спрямоване на вираження продуцента дії вихваляння. Домінантною лексемою цієї групи іменників є слово **boaster**, що означає *one who boasts, glories, or vaunts*. Семантика інших іменників названої групи інтерпретується через такі основні лексеми, як **boast** і **brag** та їхні деривати: **brag**, *n* – ЛСВ₂ *a person who boasts; braggart; ЛСВ₃ a person or thing of which one boasts; braggadocio*, *n* – ЛСВ₂ *a boasting fellow; a braggart; braggart*, *n* – *an offensively boastful person; a boaster; a vain fellow; bragger*, *n* – *one who brags; a boaster; blusterer*, *n* – *one who blusters; specifically a braggart or bully; fanfaron*, *n* – *a swaggerer; a boaster; Gascon*, *n* – *a boaster; swagger; rodomont*, *n* – *a vain boaster; a braggart; rodomontadist*, *n* – *a blustering boaster; one who brags; vaunter*, *n* – *a boaster; a braggart; a person given to vain ostentation* [WNUUD; LLA].

Подані вище іменники диференціюються манерою поведінки суб’єкта вихваляння: образлива поведінка щодо співрозмовника (*an offensively boastful person; a blustering boaster; bully, etc.*), чванливість, зарозумілість (*a vain fellow; a person given to vain ostentation etc.*)

Іменники приядерної зони аналізованого мікрополя вихваляння характеризуються наявністю диференційної семи “психічний стан”, у якому перебуває продуцент вихваляння: **boastfulness**, *n* – *the state of being boastful; braggardism*, *n* – *boastfulness; vain ostentation; jactancy*, *n* – *boastfulness; vainglory; vainglory*, *n* – ЛСВ₁ *extreme self-pride and boastfulness; excessive and ostentatious vanity* [NLWDEL].

До периферійної зони іменникового мікрополя вихваляння відносимо лексеми, що містять у своїх словникових дефініціях семи ядерного дієслова макрополя вихваляння (*ostentation; pride; vain; brag; glory etc.*): **display**, *n* – ЛСВ₃ *ostentation, show; jactation*, *n* – *the act of bragging; jactitation*, *n* – ЛСВ₁ *the act of bragging; ostentatiousness*, *n* – *the state or quality of being ostentatious; pomp*, *n* – ЛСВ₂ *ostentatious show or display; pomposity*, *n* – *the quality of being pompous; ostentation; self-importance; pompousness*, *n* – *the state of being pompous; magnificent; splendour; great display; ostentatiousness; show*, *n* – ЛСВ₃ *spectacular, pompous display; ostentation; show-off*, *n* – ЛСВ₁ *the act of showing off; vain or showy display; vainglory*, *n* – ЛСВ₂ *vain show or empty pomp; vaingloriousness*, *n* – *the state of being vainglorious or of being filled with empty pride; vanity*, *n* – ЛСВ₁ *the fact of being too proud of your abilities, or too interested in your appearance* [ASDE; WNUUD].

Лексичні одиниці, що входять до периферійної зони іменникового мікрополя вихваляння, втрачають низку базових ознак, залишаючи лише одну з них – родоу, при цьому набуваючи інших семантичних компонентів. Такі номінації вирізняються своєю багатозначністю: **bluster**, *n* – ЛСВ₂ *noisy swaggering or bullying talk; conceit*, *n* – ЛСВ₃ *an exaggerated opinion of oneself, one’s merits, etc., vanity, favorable or self-flattering opinion of oneself; a lofty or vain conception of one’s own person or accomplishments; conceitedness*, *n* – *the state of being conceited; conceit; vanity; an overweening sense of one’s own importance; egotism*, *n* – *a feeling that you are more important than other people and need not care about; egotist*, *n* – *someone who thinks they are more important than other people and need not care about them; grandstanding*, *n* – *behaviour that is intended to get public attention and approval; name-dropper*, *n* – *a person who seeks to impress others by frequently mentioning famous or important persons in familiar way; ostentation*, *n* – *showy display, as of wealth, knowledge etc.; show-off*, *n* – ЛСВ₂ *a person who shows off; smugness*, *n* – *the quality or condition of being smug; strutter*, *n* – *one who struts; strut*, *n* – ЛСВ₁ *the act of strutting; vain, swaggering walk or gait; swagger*, *n* – *swaggering walk, manner, or behavior; swaggerer*, *n* – *a person who swaggers* [OALDCE; WNUUD].

Іменники зі значенням вихваляння, які характеризуються обмеженою сферою вживання, тобто застарілі лексеми або ті, що відрізняються стилістичними та емоційно-оцінними семами, також

утворюють периферійну зону досліджуваного мікрополя: **bighead**, *n* – [Colloq] *conceit; egotism*; **blow**, *n* – ЛСВ₆ [Slang] *a braggart*; **flaunt**, *n* – (Archaic) *anything displayed for a show*; **gas**, *n* – ЛСВ₇ (Slang) *idle or boastful talk*; **puff**, *n* – ЛСВ₉ [Archaic] *vain show*; **sport**, *n* – ЛСВ₇ [Colloq] *a showy person* [WNUUD].

Прикметникове мікрополе вихваляння передає значення вихваляння через категоріальну семантику – ознаку предмета. Більшість прикметників вживаються для кваліфікації суб'єкта вихваляння, тому що така дія притаманна лише людям. Ядром цього мікрополя є лексема **boastful**, *adj* – *given to boasting, ostentatious* – *хвалькуватий, хвастливий*. У приядерній зоні ад'єктивного мікрополя містяться лексеми, у яких сема “вихваляння” реалізується через іменник **boast**, його деривати та синоніми: **boastive**, *adj* – *boastful*; **brag**, *adj* – ЛСВ₂ *worthy of a boast*; **braggart**, *adj* – *bragging, boastful; vainly ostentatious*; **gascon**, *adj* – ЛСВ₂ *boastful, swaggering*; **ostentatious**, *adj* – *characterized by or given to ostentation; boastful; showy; pretentious*; **rodomont**, *adj* – *bragging; vainly boasting*; **vainglorious**, *adj* – ЛСВ₁ *boastfully vain and proud of oneself*; ЛСВ₂ *showing or characterized by boastful vanity*; **vaporing**, *adj* – *boastful, bombastic*; **vauntful**, *adj* – *boastful; vainly ostentatious* [Rare.]; **vaunty**, *adj* – *boastful; vain* [LLA; WNUUD].

Периферію мікрополя становлять прикметники, які містять додаткову кваліфікативну сему – характеру вихваляння, а саме “зухвала поведінка”: **blustery**, *adj* – *noisy; tumultuous; swaggering*; **blusterous**, *adj* – *blustery*; **conceited**, *adj* – *having an exaggerated opinion of oneself, one's merits, etc; vain; entertaining flattering opinion of oneself; having a vain conception of one's own person or accomplishments*; **egocentric**, *adj* – *behaving as if you are more important than anyone else, and not caring about other people*; **flashy**, *adj* – ЛСВ₁ *very fashionable or expansive in a way that is deliberately intended to impress people*; **flaunty**, *adj* – *flaunting, showy*; **grand**, *adj* – ЛСВ₂ *a grand person behaves as if they are very important*; **haughty**, *adj* – *displaying overbearing pride, with disdain for others*; **inflated**, *adj* – ЛСВ₂ *pompous, bombastic*; **pompous**, *adj* – ЛСВ₂ *characterized by exaggerated stateliness; pretentious, as in speech or manner; self-important*; **pretentious**, *adj* – *behaving in a way that is intended to impress other people but seems false or too deliberate*; **smug**, *adj* – ЛСВ₂ *narrowly contented with one's own accomplishments, beliefs, morality, etc.; very self-satisfied and showing this by manner or appearance*; **uppity**, *adj* – *behaving in a way that shows that you think you are more important than other people*; **vain**, *adj* – ЛСВ₃ *having or showing an excessively high regard for one's self, looks, possessions, ability, etc.; indulging in or resulting from personal vanity, conceited* [NLWDEL; WNUUDE].

Лексико-граматичний клас прислівників, що виражає значення вихваляння як якісну характеристику дії або стану суб'єкта вихваляння, утворює адвербіальне мікрополе вихваляння. Його ядерним елементом є прислівник **boastfully**, *adv* – *in a boastful manner* – *хвалькувато, хвастливо*. До приядерної зони прислівникового мікрополя належать лексеми, семантика яких трактується через домінують лексико-семантичного макрополя вихваляння **boast** та її деривати: **boastingly**, *adv* – *in a boasting manner*; **braggartly**, *adv* – *in a vain, ostentatious manner*; *boastfully*; **braggingly**, *adv* – *boastingly*; **vainly**, *adv* – ЛСВ₂ *conceitedly*; *boastingly*; *with vaunting*; *proudly*; *arrogantly* [LLA].

Периферію адвербіального мікрополя становлять багатозначні лексеми, що характеризуються відхиленням своїх смислів від семантики ядра через залучення низки кваліфікативних сем – “манера та характер вихваляння”: **blusteringly**, *adv* – *in a blustering manner*; **brag**, *adv* – *proudly* [Obs]; **conceitedly**, *adv* – *in a conceited manner*; **flauntingly**, *adv* – *in a flaunting manner*; **ostentatiously**, *adv* – *in an ostentatious manner*; **pompously**, *adv* – *in a pompous manner*; **swaggeringly**, *adv* – *in a swaggering manner*; **vaingloriously**, *adv* – *with empty pride; in a vainglorious manner* [WNUUD].

До периферії лексико-семантичного макрополя вихваляння також входять лексичні одиниці з імпліцитним вираженням значення вихваляння. Вони набувають цю семантичну ознаку лише в контексті, тобто їхнє значення контекстуально залежне. До групи цих лексем належать слова з позитивно-оцінною семантикою, здебільшого у стверджувальних синтаксичних конструкціях, та з негативно-оцінним значенням – у заперечних конструкціях.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, лексико-граматичні класи іменників, прикметників та прислівників зі значенням вихваляння є мікрополями у складі лексико-семантичного макрополя вихваляння і характеризуються наявністю єдиної ядерно-периферійної структури. До ядерної зони досліджуваного макрополя входить іменник **boast**, що є основним елементом іменникового мікрополя вихваляння, прикметник **boastful** та прислівник **boastfully**, які виступають домінан-

тами відповідно ад'єктивного та адвербіального мікрополів вихваляння. До приядерної зони належать лексичні одиниці, семантична структура яких визначається через ядерну лексему *boast* та її деривати. Периферійна зона макрополя вихваляння містить лексику з послабленим імплікованим контекстно-залежним значенням вихваляння. Перспективи дослідження вбачаємо в аналізі лексики, що реалізує негативне самооцінне значення.

Література

1. Апресян Ю. Д. Избранные труды / Ю. Д. Апресян. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1995. – Т. 1. – 472 с., Т. 2. – 768 с.
2. Бондарко А. В. Понятия “семантическая категория”, “функционально-семантическое поле” и “категориальная ситуация” в аспекте сопоставительных исследований / А. В. Бондарко // Методы сопоставительного изучения языков / отв. ред. В. Н. Ярцева. – М. : Наука, 1988. – С. 12–19.
3. Босова Л. М. Проблема соотношения семантических и смысловых полей качественных прилагательных / Л. М. Босова. – Барнаул : Изд-во Алт. гос. у-нта, 1997. – 72 с.
4. Вердиева З. Н. Семантические поля в современном английском языке / З. Н. Вердиева. – М. : Высш. шк., 1986. – 187 с.
5. Виноградов В. В. О взаимодействии лексико-семантических уровней с грамматическими в структуре языка / В. В. Виноградов // Мысли о современном русском языке. – М. : Просвещение, 1969. – 344 с.
6. Кузнецов А. М. О применении метода компонентного анализа в лексике // Синхронно-сопоставительный анализ языков разных систем. – М. : Наука, 1971. – С. 257–268.
7. Уфимцева А. А. Теории семантического поля и возможности их применения при изучении словарного состава языка / А. А. Уфимцева // Вопросы теории языков современной зарубежной лингвистике. – М. : Наука, 1961. – С. 48–64.

Список використаних лексикографічних джерел

1. LLA 1996: Longman Language Activator. The World's First Production Dictionary. – Essex : Clays Ltd, St. Ives plc, 1996. – 1587 p.
2. NLWDEL 1987: The New Lexicon Webster's Dictionary of the English Language. – NY. : Lexicon Publications, Inc., 1987. – 1149 p.
3. OALDCE 1982: Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / A. S. Hornby. – Oxford : Oxford University Press, 1982. – Т. I : A–L. – 544 p. ; Т. II : M–Z. – 528 p.
4. WNUUD 1983: Webster's New Universal Unabridged Dictionary. – N. Y. : Simon & Schuster, a Division of Gulf & Western Corporation, 1983. – 2128 p.

Статтю подано до редколегії
23.03.2011 р.